

ASPEKTY CODE-SWITCHINGU V BILINGVÁLNEJ KOMUNIKÁCII SRBSKEJ MENŠINY V RUMUNSKU

Jedným z najzaujímavejších aspektov bilingvizmu je skutočnosť, že dva alebo viaceré jazyky sú v nepretržitom kontakte v mentálnych štruktúrach tej istej osoby. S uvedenou skutočnosťou je spojených viacero otázok zameraných na interkultúrnú komunikáciu, kognitívne procesy, jazykové prejavy a sociolingvistické aspekty jazykovo-komunikačného správania bilingvistov. Cieľom nami realizovaného výskumu bolo opísanie procesu nadobúdania bilingvizmu v rodinnom prostredí a identifikovať úlohu vzdelávacích inštitúcií pri rozvíjaní jazykových kompetencií najmä najmladšej generácie. Súčasťou analýzy jazykového správania sú otázky zamerané na jazykové kontakty a prepínanie bazového jazyka a v neposlednom rade aj otázky zamerané na zisťovanie postojov respondentov k striedaniu jazyka ako dorozumievacieho kódu v procese komunikácie. Pozornosť sústredíme na dôvody prechodu zo srbského do rumunského jazyka v rámci ústnej jazykovej komunikácie. Terénnym výskumom (dotazníkovou metódou) sme získali údaje kvantitatívneho i kvalitatívneho charakteru, ktoré umožnili dosiahnuť cieľ predmetnej štúdie. Na jazykovo zmiešanom území, kde žijú aj naši respondenti, pozorujeme jazykové situácie, v ktorých dochádza nielen ku kontaktom jazykov, ale aj k transferu z rumunského do srbského jazyka, respektíve z nárečovej/hovorovej variety jazyka do jeho spisovnej variety, a to tak srbčiny, ako i rumunčiny a opačne.

Kľúčové slová: srbská menšina v Rumunsku, komunikácia, jazykové správanie, code-switching, bilingvizmus, jazykový manažment,

K problematike rodinného jazykového manažmentu

V mnohých prípadoch je dvojjazyčnosť a, dovoľíme si tvrdiť aj viacjazyčnosť srbskej menšiny v Rumunsku, prirodzeným dôsledkom skutočnosti, že žije v jazykovo-heterogénnom prostredí. Ako uvádza J. Štefánik, prostredie, v ktorom príslušníci menšiny žijú a každodenné situácie, v ktorých sa ocitajú, si osvojenie, ovládanie a používanie dvoch jazykov jednoducho

¹ mata.andreici@e-uvt.ro

² janko.gubani@gmail.com

vynútia, a preto bilingválna výchova zo strany rodičov tu často ani nie je vedome usmerňovaná (2000, s. 32).

Na margo uvedeného si dovoľíme tvrdiť, že v menšinovom prostredí existujú aj také rodiny, ktoré si uvedomujú dôležitosť bilingválnej výchovy pre komunikačné a sociálno-integračné účely, a preto so svojimi deťmi už v útlom veku rozprávajú dvoma jazykmi. V procese realizácie výskumu a interpretácie zozbieraných dát sme identifikovali viacero možností bilingválnej výchovy detí v rodine. Explicitne prítomný bol tzv. Grammontov princíp, ktorý spočíva v dôkladnom dodržiavaní zásady jedna osoba – jeden jazyk. Vyskytovali sa aj rodiny, ktoré spočiatku so svojimi deťmi komunikovali iba v jednom jazyku (vo väčšine prípadov v srbskom jazyku) a postupné zavedenie druhého jazyka (princiipiálne a za účelom jazykovej integrácie do majoritného spoločenstva, rumunčiny) do komunikácie nastalo až okolo tretieho – štvrtého roku veku dieťaťa, t. j. po dostatočnom vytvorení základov prvého jazyka. Treťou možnosťou bilingválnej výchovy, ktorá sa podľa Štefánika (2000) najčastejšie vyskytuje v komunitách jazykových menšín, je výlučné používanie jazyka menšiny všetkými členmi domácnosti. Jazyk väčšinového národa si dieťa osvojuje mimo rodiny (tamtiež, s. 32) a vo vzdelávacích inštitúciách. Tým, že dieťa pravidelne sleduje detské programy v rumunskom jazyku, prostredníctvom masovokomunikačných prostriedkov v istej miere nadobúda jazykovo-komunikačné zručnosti.

Vzhľadom na uvedený kontext, sme v redukovanej miere v realizovanom výskume upriamili pozornosť aj na otázky spojené s plánovaním a motiváciou k bilingválnej jazykovej výchove, a to predovšetkým v rámci národnostne heterogénnych rodín. Odpovede na otázku či naši respondenti plánovali/plánujú od začiatku vychovávať svoje deti dvojjazyčne, sa vo väčšine prikláňali k tomu, že áno a iba v malej miere neboli rozhodnutí. Na základe výpovedí dedukujeme, že rodičov k rozhodnutiu vychovávať svoje deti bilingválne vedie predovšetkým: snaha o zachovanie materinského jazyka a kontinuita jazykovej identity, rodinná tradícia, lepšia jazyková integrácia do majoritného jazykového prostredia a stabilnejšie zázemie v minoritnom jazykovom prostredí, prístup k vzdelaniu a v neposlednom rade dôvody spojené s uplatnením sa na pracovnom trhu.

Od prirodzeného bilingvizmu k intencnému školskému multilingvizmu

O problematike rodinného bilingvizmu a nadobúdania jazykových kompetencií v rámci vyučovacieho procesu je napísaných veľa vedeckých článkov (Štefánik, 2005; Hockley, 2008; Horváth, 2008; García 2011 a i.) a monografických prác, spomedzi ktorých za najdôležitejšiu z aspektu výskumu považujeme publikáciu s názvom *Bilingvní rodina* (2008), ktorej autori Edith Esch-Harding a Philip Riley sa zaoberajú problematikou bilingvizmu v kontexte

rodiny. V prostredí nami skúmaných rodín prípady viacjazyčnosti nie sú výnimkou, ale skôr bežnou praxou. Aj keď nie vždy ide o totožnú kombináciu jazykov, model nadobúdania viacjazyčnosti je rovnaký. Bilingválna srbsko-rumunská komunikácia je prítomná v každej rodine už od raného detstva a v škole do jazykového repertoáru hovoriacich pribúdajú ďalšie jazyky. Z odpovedí respondentov vyplýva, že v škole sa väčšinou učia/učili angličtinu (za bývalého režimu angličtina bola vystriedaná ruštinou), nemčinu a francúzštinu.

Vo výskume sme sa zamerali na proces nadobúdania dvojajazyčnosti v dvoch prostrediach, a to rodinnom a školskom. Vzhľadom na to, že predmetom výskumu sú bilingválne srbsko-rumunské rodiny, zaujímalo nás, či prvý jazyk, ktorý sa respondenti naučili, bola srbčina (L1) alebo rumunčina (L2), resp. to bolo opačne. Respondentom sme ponúkli sme tri možné odpovede: prvým bol a) srbský jazyk, b) rumunský jazyk, c) resp. iný jazyk (L3).

Z údajov vyplýva, že väčšina členov skúmaných rodín si ako prvý osvojila srbský jazyk (L1) a až neskôr rumunský jazyk (L2). Tretiu možnosť – iný jazyk osvojený ako prvý – neuviedol ani jeden respondent. Rumunčinu si najskôr osvojilo len 15,63% *starých rodičov*, 23,68% *rodičov* a 40,63% *detí*. Z vyjadrení respondentov vieme, že išlo o zmiešané manželstvá, kde matka bola rumunskej národnosti. Z uvedeného vyplýva, že osvojovanie si srbského jazyka, resp. rumunského jazyka ako prvého jazyka primárne závisí od jazyka matky a až v druhom rade od jazykovej štruktúry rodiny a širšieho okolia.

Prostredníctvom ďalšej otázky sme zisťovali, či naši respondenti pred nástupom do školy ovládali iba srbský jazyk alebo disponovali aj znalosťami rumunského jazyka. Respondentom sme ponúkli štyri možné odpovede, z ktorých prvá vypovedala o monolingvizme v srbskom jazyku, druhá o srbsko-rumunskom bilingvizme, tretia o monolingvizme v rumunskom jazyku. V rámci štvrtej možnosti respondenti mohli uviesť iný jazyk, okrem uvedených jazykov, ktorý ovládali pred nástupom do školy. Z výsledkov výskumu vyplýva, že prevažná väčšina respondentov pred nástupom do školy ovládala tak srbský jazyk, ako aj rumunský jazyk. Anticipujúc generačný aspekt skúmaného javu najvyššie hodnoty srbského monolingvizmu sme zaznamenali v rámci *najstaršej generácie*, kde až 46,88% opýtaných starých rodičov rumunský jazyk pred nástupom do školy neovládalo. Relatívne vysoké percento (26,32%) srbského monolingvizmu sme zaregistrovali aj v rámci strednej generácie. U respondentov *najmladšej generácie* výlučný monolingvizmus v srbskom (18,75%) či rumunskom jazyku (15,63%) bol ojedinelý. V rámci *strednej a najmladšej generácie* sa tendencia výrazne mení v prospech bilingvizmu v zmysle zvládnutia dvoch jazykov pred nástupom do školy. Kým len 31,25% starých rodičov pred nástupom do školy bolo bilingválnych, tak 55,26% respondentov *strednej generácie* uviedlo, že pred nástupom do školy už ovládali tak srbský, ako aj rumunský jazyk. Podobný trend sme zaznamenali aj u najmladšej generácie.

V nadväznosti na prezentované výsledky konštatujeme, že proces nadobúdania dvojajazyčnosti začína v rodine a pokračuje v škole, kde sa do

jazykového repertoáru bilingválneho jedinca pridávajú ďalšie cudzie jazyky, čo vedie k viacjazyčnosti.

Jazykový kontakt a prepínanie jazykového kódu v srbsko-rumunskej komunikácii

Na jazykovo zmiešanom území, kde žijú aj naši respondenti, pozorujeme jazykové situácie, v ktorých dochádza nielen ku kontaktom jazykov, ale aj k transferu z rumunského do srbského jazyka, respektíve z nárečovej/hovorovej variety jazyka do jeho spisovnej variety, a to tak srbčiny, ako i rumunčiny a opačne. Takýto spôsob komunikácie, pri ktorom v rámci jedného rečového prejavu hrá aktívnu rolu viac ako jeden kód, definujeme ako striedanie kódov (code-switching). Podľa Auera (1988, s. 200), striedanie kódov má dva základné typy: prepnutie/prepínanie bazového jazyka a transfer. V tejto časti interpretácie jazykovo-komunikačného správania členov srbsko-rumunských bilingválnych rodín sa obmedzujeme len na prepínanie bazového jazyka, v prípade ktorého počas diskurzu dochádza „k zmene bazového jazyka, a to raz alebo viackrát, na určitý čas alebo definitívne“ (Lanstyák-Szabó Mihályová, 2008, s. 92). Na tomto mieste sa budeme sústreďovať na dôvody prechodu zo srbského do rumunského jazyka v rámci ústnej jazykovej komunikácie. Vzhľadom k tomu respondenti mali uviesť, z akého dôvodu pri komunikácii prechádzajú zo srbčiny do rumunčiny.

V intenciách konštatovaní S. Ondrejoviča a kol. (2013) za závažné činitele jazykovej interferencie považujeme nasledujúce dôvody: a) keď sa do rozhovoru zapojí ďalší hovoriaci, ktorý neovláda srbský jazyk; b) keď si hovoriaci nevie spomenúť na výraz v srbčine; c) ak sa diskutuje o téme, ktorá znie lepšie v rumunskom jazyku; d) keď sa účastníci komunikácie rozprávajú o záležitostiach spoločenského života. Okrem uvedených štyroch dôvodov súčasťou otázky bol aj priestor na uvedenie osobnej skúsenosti so striedaním jazykového kódu. Týmto sa neobmedzujeme len na kvantitatívne údaje, ale reflektujeme aj kvalitatívne údaje, ktoré môžu vypovedať o reálnom obraze komunikačných stratégií v multilingválnom jazykovom prostredí. Vzhľadom na uvedené, sme si vedomí toho, že načrtnuté dôvody skôr budú svedčiť o tom, čo si respondenti o otázke striedania jazykov myslia a nie prečo dochádza k prepínaniu kódu. Ako hovorí aj Ondrejovič (2013), do úvahy musíme brať aj skutočnosť, „že odpovede respondentov môžu byť viac či menej skreslené, lebo sa v nich odrážajú rôzne stereotypy, ovplyvnené školskou výchovou i masovokomunikačnými prostriedkami“ (tamtiež, s. 83).

Pri medzigeneračnej analýze výsledkov sme zistili, že prechod zo srbčiny do rumunčiny nemá výrazné rozdiely. Väčšina respondentov sa vyjadrila, že do rumunčiny prechádzajú len vtedy, keď sa komunikácie zúčastňuje aj jediniec, ktorý srbský jazyk neovláda. Iba veľmi málo respondentov (6,86%) uviedlo, že

jazykový kód neprepína. Na tomto mieste sa vynára otázka, či ide o ignoranciu inojazyčného účastníka komunikácie alebo o komunikačnú stratégiu s cieľom zachovania dôverných informácií, ktoré s účastníkmi komunikácie zdieľajú. Ďalšou zaujímavosťou je, že členovia najmladšej generácie sú najviac náchylní k striedaniu jazyka zo všetkých štyroch nami uvedených dôvodov, ale členovia najstaršej generácie najviac odolávajú prepínaniu kódu – bázového jazyka. O tomto svedčí aj skutočnosť, že iba 15,63% *starých rodičov* uprednostňuje – aspoň teoreticky – stratégie, ktoré v prípade jazykového lapsusu umožňujú komunikáciu výlučne v srbčine, a to aj napriek tomu, že efektívnosť komunikácie sa znižuje. V prípade jazykového lapsusu a lexikálnej medzery, „hovoriaci môže napr. nahradiť chýbajúce slovo hyperonymom alebo synonymom, môže požiť slovo podobného významu, môže použiť parafrázu a pod. Hovoriaci sa môže uchýliť k používaniu extra- a paralingvistických prostriedkov, napr. môže poukázať na predmet, imitovať hlas, nakresliť obrázok atď. Má, samozrejme, aj možnosť nechať lexikálnu medzeru aj nevyplnenú“ (Lanstyák-Szabó Mihályová, 2008, s. 95 - 96).

V rámci nastolenej otázky nás zaujímali osobné dôvody respondentov, ktoré vedú k prepínaniu bázového jazyka počas komunikácie. Z kvalitatívnej analýzy určenia dôvodu prepínania bázového jazyka v komunikácii zo srbčiny do rumunčiny môžeme usudzovať, že respondenti väčšinou volia túto stratégiu vedome, napríklad za účelom vyjadrenia duálnej etnickej identity.

Často boli zaznamenané aj vyjadrenia, že hovoriaci striedajú jazykové kódy len tak zo žartu (z recesie), resp. so zámerom niekoho zosmiešniť. Podobne sme zistili, že k striedaniu bázového jazyka dôjde s perspektívou dosiahnuť štylistický efekt, t. j. hovoriaci vo svojom prejave použije slovné spojenie, ktoré znie oveľa lepšie v rumunčine než v srbčine. Respondenti najmladšej generácie, ktorí navštevujú školské zariadenie, často uvádzali, že k striedaniu jazykového kódu dochádza vtedy, keď niečo nevedia vysvetliť v srbskom jazyku. Respondenti jazyky striedajú, keď sa učia rumunčinu, resp. iný jazyk. V tomto prípade ide o tzv. budovanie vlastnej tváre.

V priamom pozorovaní v teréne sme zistili, že účastníci rozhovoru prechádzajú do iného jazyka aj vtedy, ak chcú doslova citovať určitú pasáž z komunikácie s rumunsky hovoriacim subjektom a tiež aj v tom prípade, ak chcú vyjadriť niečo dôraznejšie.

K striedaniu jazykového kódu dochádza z čisto pragmatických dôvodov, ako napr. dohovoriť sa v obchodoch a na verejnosti, počas expozície nového učiva, pri opakovaní si rumunského jazyka (slovnej zásoby v konkrétnom pracovnom odbore), v komunikácii v zdravotníckych zariadeniach, ale tiež len zo zvyku a vtedy, ak sa srbsky hovoriaci subjekt zúčastní kultúrnej akcie s dominujúcou rumunčinou v celej spoločnosti.

Názory respondentov na striedanie jazykového kódu v srbsko-rumunskej komunikácii

V rámci pilotného výskumu väčšina respondentov zastávala názor, že srbská menšina v Rumunsku by mala hovoriť peknou a čistou srbčinou. Okrem osobných dôvodov na prepínanie bazového jazyka, nás zaujímalo aj to, aký názor majú naši respondenti na striedanie jazykového kódu vo vzťahu k ich materinskému jazyku.

Pri uvedenom čiastkovom celi vychádzame z premisy, že extenzívne prepínanie bazového jazyka alebo, presnejšie, silný a neustále sa zväčšujúci vplyv dominantného jazyka je sprievodným javom jazykovej atrície tak, ako na to poukazuje aj W. U. Dressler (1999, s. 25 – 34). S týmto zámerom sme našich respondentov požiadali, aby zhodnotili nasledujúce výroky: a) „*Intenzívne striedanie dvoch jazykov podporuje zánik materinského jazyka*“; b) „*Intenzívne striedanie jazykov je nebezpečné preto, lebo vedie k deformovaniu materinského jazyka*“. Za účelom rozšíriť sociolingvistickú koncepciu skúmanej problematiky srbsko-rumunského bilingvizmu, uvedené výroky v plnom znení preberáme zo štúdie „Postoje k striedaniu kódov vo vybraných skupinách bilingvistov“ (2008, s. 95), ktorej autormi sú István Lanstyák a Gizela Szabómihaľová.

Na základe uvedených výsledkov môžeme konštatovať, že názory respondentov na striedanie kódov sa rôznia v každej generácii. 53,13% **starých rodičov** a 43,75% detí v striedaní kódov nevidí zánik ich materinského jazyka, 39,47% **rodičov** je viac-menej presvedčených o opak. O tom, že intenzívne striedanie kódov vedie k zániku materinského jazyka, je celkom presvedčených len 8,82% respondentov.

Zatiaľ čo 8,88% súhlasí s tým, že intenzívne striedanie jazyka vedie k zániku materinského jazyka, 21,57% opýtaných tento názor vôbec nezastáva. V striedaní kódov negatívny vplyv najviac vidia starí rodičia (71,88%). Viac-menej s uvedeným výrokom súhlasí 42,11% rodičov a 39,47% rodičov úplne súhlasí. Zaujímavosťou je, že 37,50% detí v striedaní jazykov vidí skôr obohacovanie materinského jazyka, než jeho deformáciu a 34,38% je presvedčených o úplnom opak.

Záver

Voľba jazykového kódu v komunikačnej interakcii nie je podmienená len jazykovou kompetenciou, ale aj prostredím, v ktorom používatelia srbského jazyka žijú a pracujú. Toto konštatovanie platí najmä o komunikácii na verejnosti, ktorá ma značný vplyv nielen na jazykovo-komunikačné správanie, ale aj na samotný jazyk používateľov. V závislosti od kontaktu s majoritným obyvateľstvom do jazyka srbskej menšiny prenikajú cudzojazyčné prvky

najmä z väčšinového jazyka. Na základe priameho pozorovania v teréne a jazykovej analýzy komunikátov členov srbsko-rumunských bilingválnych rodín usudzujeme, že bilingvizmus v komunikácii srbského etnika klesá v závislosti od veku používateľov jazyka a prostredia, v ktorom žijú. Čím staršia generácia a čím väčšie zastúpenie srbskej minority, tým menej bilingvizmu.

Najintenzívnejšie prejavy bilingvizmu a striedanie jazykového kódu sme zaznamenali v komunikácii najmladšej a strednej generácie. Pre generáciu starých rodičov je charakteristický príklon k nárečovej forme srbciny a len v malej miere sa v ich reči vyskytujú interferencie z rumunčiny. Stredná generácia si zachovala nárečovú podobu srbciny s nepatrným výskytom inojazyčných lexém. Jedným z hlavných faktorov, ktoré podporujú preberanie inojazyčných lexém do komunikácie našich respondentov, je intenzívny vplyv masovokomunikačných prostriedkov a kontakt s majoritným jazykovým spoločenstvom. Používatelia srbskeho jazyka v spontánnej komunikácii striedajú jazykový kód podvedome, čo dokazuje, že striedanie jazykového kódu je prirodzenou súčasťou bilingválnej komunikácie.

Literatúra

- Auer, 1988: P. Auer: Conversation analytic approach to code-switching and transfer. In: *Codeswitching : Anthropological and Sociolinguistic Perspectives*. Berlin: Mouton de Gruyter, 187 – 213.
- Dressler, 1999: U.W. Dressler: Smrť jazykov. In: *Sociolinguistica slovac 4 : Slovenčina v kontaktoch a konfliktoch s inými jazykmi*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 23 – 42.
- Esch-Harding – Riley, 2008: E. Esch-Harding – P. Riley, Bilingvní rodina (prel. P. Le Roach a A. Zavadiľová). Praha: Portál.
- García, 2011: O. García, Bilingual Education in the 21st Century : a Global Perspective. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Hockley, 2008: A. Hockley: Perspective globale în educația bilingvă. In: *O evaluare a politicilor de producere a bilingvismului: Studii elaborate pe baza prezentărilor din cadrul conferinței de la Miercurea-Ciuc, 12-13 iunie 2008*. Cluj-Napoca: Editura Limes – Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 27 – 36.
- Horváth, 2008: I. Horváth: O evaluare a politicilor de producere a bilingvismului minoritar din România – Către o nouă problematizare. In: *O evaluare a politicilor de producere a bilingvismului: Studii elaborate pe baza prezentărilor din cadrul conferinței de la Miercurea-Ciuc, 12-13 iunie 2008*. Cluj-Napoca: Editura Limes – Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, 37 – 59.
- Lanstyák – Szabó Mihályová, 2008: I. Lanstyák – G. Szabó Mihályová: Postoje li striedanie kódov vo vybraných skupinách bilingvistov. In: *Jazyk a jazykoveda v pohybe*. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo SAV, 91 – 102.
- Ondrejovič, 2008: S. Ondrejovič, Jazyk, veda o jazyku, societa : sociolingvistické etudy. Bratislava: VEDA, vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied.

- Ondrejovič – Krupa, 2009: S. Ondrejovič – V. Krupa: Identita a jazyk. In: *My a tí druhí v modernej spoločnosti*. Bratislava: SAV, 109 – 137.
- Štefánik, 2004: J. Štefánik – M. Palcútová – I. Lanstyák: Terminologický slovník. In: *Antológia bilingvizmu*. Bratislava: Academic Electronic Press, 283 – 294.
- Štefánik, 2004: J. Štefánik: Ideálni monolingvisti a neúplní bilingvisti. In: *Individuálny a spoločenský bilingvizmus : Zborník príspevkov z II. Medzinárodného kolokvia o bilingvizme konaného 10. a 11. júna 2004 na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave*. Bratislava: Vydavateľstvo Univerzity Komenského, 95 – 104.
- Štefánik, 2000: J. Štefánik, Jeden človek, dva jazyky: dvojjazyčnosť u detí – predsudky a skutočnosti. Bratislava: Academic Electronic Press.

Mata Taran Andreici
Ianko Gubani

ASPECTS OF CODE-SWITCHING IN THE BILINGUAL COMMUNICATION OF THE SERBIAN MINORITY IN ROMANIA

Summary

One of the most interesting aspects of bilingualism is the fact that two or more languages are in continuous connection in the mental structures of the same person. Based on this premise, a series of questions centered on intercultural communication, cognitive processes and, last but not least, the sociolinguistic aspects of linguistic-communicative behaviour constituted the foundation of this research.

The objective of the research is to describe the process of acquiring bilingualism in the family environment, to concretize the role of educational institutions in the development of language skills, especially of the youngest generation of Serbian-Romanian bilingual speakers. The integral part of the analysis of the linguistic behavior are the questions aimed at language contact, communication conditions leading to code-switching and also a set of questions describing the Serbo-Romanian bilingual speakers' attitudes towards code-switching in the process of producing oral messages in oral communication.

Through the field research, we obtained quantitative and qualitative data, which allowed us to achieve the aim of this study. The questionnaire method has been used during the research. In the culturally and linguistically mixed area in which our respondents live, we observe linguistic situations in which a vast amalgam of communicative situations take place. The linguistic contact is doubled by intercultural interaction. That leads to the alteration of the communication code between Serbian and Romanian, namely the dialect of Serbian and Romanian, and vice versa.

Key words: Serbian minority in Romania, communication, language behavior, code-switching, bilingualism, language management.